

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
кафедра гуманітарних і соціальних дисциплін

СИЛАБУС
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
(факультетська вибіркова навчальна дисципліна)

«ЛІДЕРОЛОГІЯ»

Розробник:
ІЛЬЧЕНКО Алла,
доцент кафедри гуманітарних і соціальних дисциплін,
к.пед.н., доцент

Полтава, 2023 р.

Опис навчальної дисципліни та інформація про розробника

Назва навчальної дисципліни	Лідерологія
Місце в індивідуальному навчальному плані здобувача вищої освіти	Факультетська вибіркова навчальна дисципліна
Назва структурного підрозділу	Кафедра гуманітарних і соціальних дисциплін
Контактні дані розробників, залучених до викладання	<i>Викладач:</i> Ільченко Алла Михайлівна, к. пед. н., доцент, доцент кафедри гуманітарних і соціальних дисциплін <i>Контакти:</i> ауд. 454, навчальний корпус № 4 e-mail: alla.ilchenko@pdaa.edu.ua сторінка викладача: https://www.pdaa.edu.ua/people/ilchenko-alla-myhaylivna
Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти
Спеціальність	факультетська вибіркова навчальна дисципліна

Заплановані результати навчання

Мета навчальної дисципліни: надати здобувачам вищої освіти систему знань про лідерологію як науку, лідерство як соціально-психологічний феномен, його теорії й закономірності, що визначають сутність, походження, типи, силі; сформувати уміння визначати шляхи досягнення успіху, реалізації власного лідерського потенціалу для ефективної організації й результативного управління професійною діяльністю.

Основні завдання навчальної дисципліни: сформувати наукове уявлення про предмет, завдання, функції лідерології як науки, соціально-психологічну природу лідерства, про сучасні виклики і вимоги щодо ефективного лідерства; ознайомити з основними видами лідерства та їх проявами у різних сферах життєдіяльності особистості та суспільства; розшири уявлення здобувачів вищої освіти про власний потенціал лідера для подальшого особистісного та професійного розвитку; сформувати компетентності лідера (уміння працювати в команді, ставити цілі та досягати їх, впевненість у собі, подолання сумнівів та упереджень, самопрезентація, розуміння власних сильних сторін та перспектив у розвитку, уміння організувати час та ін.).

Компетентності:

загальні:

ЗКФК02. Здатність до самонавчання, самоорганізації та самовдосконалення.

ЗКФК06. Володіння управлінськими навичками для вирішення професійних завдань.

Програмні результати навчання:

ПРФК01. Володіти знаннями щодо теоретичних, емпіричних та експериментальних психологічних концепцій особистості, особливостей та умов становлення гармонійної, розвиненої особистості, її професійного самовдосконалення і просоціальної самореалізації.

Методи навчання: словесні (лекція, розповідь-пояснення, бесіда проблемно-пошукового характеру, діалог); наочні (пояснювально-ілюстративний), практичні (практичні завдання, робота з навчально-методичною літературою); методи формування пізнавальних інтересів (створення ситуації інтересу, навчальні дискусії; метод використання життєвого досвіду); методи стимулювання, мотивації й обов'язку (роз'яснення мети навчального предмета, висування вимог до вивчення предмета, оперативний контроль), інтерактивні методи (робота в групах, навчальні дискусії, тренінги); комп'ютерні і мультимедійні методи (використання мультимедійних презентацій, дистанційне навчання).

Програма та структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин							
	денна форма				заочна форма			
	усього	у тому числі			усього	у тому числі		
		л	п	с.р.		л	п	с.р.
Тема 1. Лідерологія як навчальна дисципліна: предмет, завдання. Сутність понять «лідер» і «лідерство».	15	2	2	11	15	2	-	13
Тема 2. Теорії походження лідерства.	15	2	2	11	15	2	2	11
Тема 3. Типологія лідерів і лідерства.	15	2	2	11	15	-	-	15
Тема 4. Лідерська етика. Лідерські якості сучасної людини.	15	2	2	11	15	-	-	15
Тема 5. Керівництво і лідерство.	15	2	4	9	15	2	2	11
Тема 6. Лідер і група (колектив).	15	2	4	9	15	-	-	15
Тема 7. Самопрезентація, самовираження і комунікація лідера у публічному просторі.	15	2	4	9	15	-	-	15
Тема 8. Імідж лідера.	15	2	4	9	15	-	-	15
У т. ч. індивідуальні завдання	-	-	-	-	24	-	-	24
Усього годин	120	16	24	80	120	6	4	110

Оцінювання результатів навчання

Програмні результати навчання	Форми контролю
ПРФК01. Володіти знаннями щодо теоретичних, емпіричних та експериментальних психологічних концепцій особистості, особливостей та умов становлення гармонійної, розвиненої особистості, її професійного самовдосконалення і просоціальної самореалізації.	<ul style="list-style-type: none"> - робота на лекціях, конспектування; - опитування, участь у дискусіях; - виконання практичних завдань; - підготовка реферату, доповіді з мультимедійною презентацією, - тестування; - залік

Форми контролю результатів навчання (денна форма навчання)

Програмні результати навчання	Форми контролю					Разом
	Робота на лекціях, конспектування	Опитування, участь у дискусіях	Самостійна робота		Тестування	
			Практичні завдання	Реферат, доповідь, презентація		
ПРФК01.	20	40	20	10	10	100
Разом	16	32	16	20	16	100

Схема нарахування балів з навчальної дисципліни (денна форма навчання)

Назва теми	Форми контролю результатів навчання здобувачів вищої освіти						Разом
	Робота на лекціях, конспектування	Опитування, участь у	Самостійна робота			Тестування	
			Практичні завдання	Реферат, доповідь	Презентація		
Тема 1. Лідерологія як навчальна дисципліна: предмет, завдання. Сутність понять «лідер» і «лідерство».	2	4	2				8
Тема 2. Теорії походження лідерства.	2	4	2				8
Тема 3. Типологія лідерів і лідерства.	2	4	2				8
Тема 4. Лідерська етика. Лідерські якості сучасної людини.	2	4	2				8
Тема 5. Керівництво і лідерство.	2	4	2				8
Тема 6. Лідер і група (колектив).	2	4	2				8
Тема 7. Самопрезентація, самовираження і комунікація лідера у публічному просторі.	2	4	2				8
Тема 8. Імідж лідера.	2	4	2			16	24
Реферат, презентація	-	-	-	10	10	-	20
Разом	16	32	16	10	10	16	100

Форми контролю результатів навчання (заочна форма навчання)

Програмні результати навчання	Форми контролю результатів навчання здобувачів вищої освіти						Разом
	Робота на лекції, конспектування	Опитування, участь у дискусіях	Тестування	Самостійна робота			
				Виконання практичних завдань	Реферат, презентація	Контрольна робота	
ПРФК01.	20	8	10	20	10	32	100
Разом	20	8	10	20	10	32	100

Схема нарахування балів з навчальної дисципліни (заочна форма навчання)

Назва теми	Форми оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти						Разом
	Робота на лекції, конспектування	Опитування, участь у дискусіях	Тестування	Самостійна робота			
				Виконання практичних завдань	Реферат, презентація	Контрольна робота	
Тема 1. Лідерологія як навчальна дисципліна: предмет, завдання. Сутність понять «лідер» і «лідерство».	2	-		2			4
Тема 2. Теорії походження лідерства.	2	4		2			8
Тема 3. Типологія лідерів і лідерства.	2	-		2			4

Тема 4. Лідерська етика. Лідерські якості сучасної людини.	2	4	16	2			24
Тема 5. Керівництво і лідерство.	2	-		2			4
Тема 6. Лідер і група (колектив).	2	-		2			4
Тема 7. Самопрезентація, самовираження і комунікація лідера у публічному просторі.	2	-		2			4
Тема 8. Імідж лідера.	2	-		2			4
Реферат, презентація	-	-			10 10		20
Індивідуальне завдання (контр. робота)	-	-	-	-	-	24	24
Разом	16	8	16	16	20	24	100

Шкала та критерії оцінювання результатів навчання при проведенні поточного контролю успішності здобувачів вищої освіти:

Робота на лекціях, конспектування (0 – 2 бали)

Кількість балів	Критерії оцінювання
2	здобувач вищої роботи активно працює на лекційному занятті, бере участь в обговоренні важливих питань лекції, всі питання теми розкриті у конспекту відповідно до плану, змістовно, логічно, послідовно.
1	здобувач вищої роботи не бере активної участі в обговоренні важливих питань лекції, але всі питання теми розкриті у конспекту відповідно до плану.
0	здобувач вищої роботи не працює на лекційному занятті, немає конспекту.

Опитування, участь у дискусіях (0 – 4 бали)

Кількість балів	Критерії оцінювання
4	здобувач вищої освіти ґрунтовно і послідовно викладає вивчений навчальний матеріал, виявляє повне розуміння його змісту; обґрунтовує власні думки; застосовує теоретичні знання при вирішенні практичних питань і ситуацій, наводить необхідні приклади, аргументує їх; активно бере участь у дискусіях, диспутах, виявляє ініціативу; демонструє на високому рівні ґрунтовні знання з лідерології, вибудовує свою навчальну діяльність на базі етичних принципів та персональної відповідальності; дотримується норм сучасної літературної мови;
3	здобувач вищої освіти ґрунтовно і послідовно викладає вивчений навчальний матеріал, виявляє належне розуміння його змісту, але припускається незначних помилок, які самостійно виправляє після зауважень викладача; застосовує теоретичні знання при вирішенні практичних питань і ситуацій з допомогою викладача, наводить необхідні приклади, аргументує їх; бере участь у дискусіях, диспутах; виявляє ініціативу; демонструє на достатньому рівні основні знання з лідерології; вибудовує свою навчальну діяльність на базі етичних принципів та персональної відповідальності; дотримується норм сучасної літературної мови;
2	здобувач вищої освіти виявляє знання і розуміння основних положень теми з дисципліни, викладає матеріал не досить повно, не завжди глибоко і переконливо обґрунтовує власні думки; пов'язує теоретичний матеріал з практичними вміннями з допомогою викладача; участь у дискусіях, диспутах бере не охоче, не виявляє ініціативу; демонструє на середньому рівні базові знання з лідерології; вибудовує свою навчальну діяльність на базі етичних принципів та персональної відповідальності; дотримується норм сучасної літературної мови;
1	здобувач вищої освіти не виявляє знань більшої частини навчального

	матеріалу, допускає суттєві помилки, що можуть спотворювати зміст питань; не вміє глибоко і переконливо обґрунтовувати власні думки і відчуває труднощі під час добору прикладів та поєднання теорії з практичними навичками; участь у дискусіях, диспутах бере не охоче, не виявляє ініціативу; демонструє на низькому рівні базові знання з лідерології; не завжди вибудовує свою навчальну діяльність на базі етичних принципів та персональної відповідальності; частково дотримується норм сучасної літературної мови;
0	відповідь відсутня або неправильна; здобувач вищої освіти не бере участь у дискусіях; не виявляє ініціативу; не демонструє базові знання з лідерології; не вибудовує свою навчальну діяльність на базі етичних принципів та персональної відповідальності; не дотримується норм сучасної літературної мови;

Тестування (0-16 балів)

Кількість балів	Критерії оцінювання
0-16	За кожну правильну відповідь 1 бал (16 питань)

Самостійна робота:

Виконання практичних завдань (0-2 бали)

Кількість балів	Критерії оцінювання
2	завдання самостійної роботи з теми виконані відповідно до методичних рекомендацій у повному обсязі з демонструванням умінь застосовувати необхідну інформацію, знання, методи та інструменти для організації результативної та ефективної освітньої діяльності; здобувач вищої освіти застосовує творче мислення для розв'язання теоретичних та практичних проблем в навчальній діяльності для реалізації програмних результатів навчання, демонструє здатність навчатись, вибудовуючи свою діяльність на базі етичних принципів та персональної відповідальності
1	завдання самостійної роботи з теми виконані не всі, або мають неточності чи незначні помилки з частковим демонструванням умінь застосовувати необхідну інформацію, знання, методи та інструменти для організації результативної та ефективної освітньої діяльності; здобувач вищої освіти не застосовує творче мислення для розв'язання теоретичних та практичних проблем в навчальній діяльності, демонструє здатність навчатись, вибудовуючи свою діяльність на базі етичних принципів та персональної відповідальності
0	завдання самостійної роботи не виконані, або виконані неправильно

Реферат (0-10 балів)

Кількість балів	Критерії оцінювання
9-10	виконані всі вимоги до написання і захисту реферату; визначена проблема й обґрунтована її актуальність; зроблений аналіз різних поглядів на проблему науковців; сформульовані чіткі завдання дослідження; логічно викладена власна позиція; зміст реферату відповідає темі, що розкрита повністю; сформульовані висновки відповідно до завдань; витриманий обсяг реферату; дотримані вимоги до зовнішнього оформлення; дані правильні відповіді на додаткові питання; вибудовує свою діяльність на базі принципів професійної етики та персональної відповідальності з дотриманням принципу автономної та якісної роботи щодо поставлених завдань і взятих обов'язків, академічної доброчесності, в процесі доповіді демонструє на високому рівні сформовані навички ділової комунікації, професійної етики.

6-8	виконані всі вимоги до написання і захисту реферату; визначена проблема й обґрунтована її актуальність; зроблений аналіз різних поглядів на проблему науковців; сформульовані чіткі завдання дослідження; логічно викладена власна позиція; зміст реферату відповідає темі, що розкрита повністю; сформульовані висновки відповідно до завдань; витриманий обсяг реферату; дотримані вимоги до зовнішнього оформлення; відповіді на додаткові питання не повні; вибудовує свою діяльність на базі принципів професійної етики та персональної відповідальності з дотриманням принципу автономної та якісної роботи щодо поставлених завдань і взятих обов'язків, академічної доброчесності, в процесі доповіді демонструє на достатньому рівні засвоєні знання з психології особистості.
3-5	основні вимоги до реферату і його захисту виконані, але при цьому допущені деякі недоліки; не обґрунтовано актуальність проблеми, висновки не чіткі; наявні певні неточності у викладенні матеріалу; вимоги щодо оформлення реферату дотримані; на додаткові питання дані неповні відповіді; здобувач вищої освіти в процесі доповіді демонструє на середньому рівні засвоєні знання з психології особистості.
1-2	є істотні відступи від вимог до реферування, зокрема: тема розкрита лише частково; допущені фактичні помилки в змісті реферату або при відповіді на додаткові питання; висновки відсутні; здобувач вищої освіти в процесі доповіді не розкриває повно тему реферату, не вибудовує свою діяльність на базі принципів професійної етики та персональної відповідальності; демонструє на низькому рівні засвоєні знання з психології особистості.
0	реферативна робота не виконана.

Мультимедійна презентація (0-10 балів)

Кількість балів	Критерії оцінювання
9-10	у презентації відображено глибоке розуміння та усвідомлення матеріалу, творчий підхід до поставлених задач. Під час аналізу-інтерпретації зроблені самостійні висновки, аргументація, є власне ставлення до проблеми. Малюнки, звуки, фото, анімації – у кількості, виправданій змістом презентації. Робота виконана творчо і самостійно з дотриманням принципів професійної етики та персональної відповідальності, академічної доброчесності; презентація характеризується оригінальністю з дотриманням вимог.
6-8	презентація має чіткі цілі, відповідні завдання з теми; представляє собою інформацію з різноманітних джерел, структуровану у формі опорного конспекту, зрозумілу для аудиторії; зроблений акцент на важливих питаннях теми, здобувач дотримується принципів професійної етики та персональної відповідальності, академічної доброчесності, демонструє на достатньому рівні знання з психології особистості.
3-5	презентація сфокусована на темі, але висвітлює її змісту частково; наявна певна організаційна структура; можуть бути незначні помилки чи незрозумілості, вибудовує свою діяльність на базі принципів професійної етики та персональної відповідальності, академічної доброчесності, демонструє на середньому рівні знання з психології особистості.
1-2	презентація сфокусована на темі, але не висвітлює її змісту; організаційна структура не логічна; можуть бути значні помилки чи незрозумілості, не дотримується принципів професійної етики та персональної відповідальності, академічної доброчесності, демонструє на низькому рівні знання з психології особистості
0	презентація не виконана.

- контрольна робота (для здобувачів вищої освіти заочної форми навчання) – 0 – 24 балів

Кількість балів	Критерії оцінювання
20-24	виконані всі вимоги до написання і захисту контрольної роботи; у вступі визначена проблема й обґрунтована її актуальність; зроблений аналіз різних поглядів на проблему науковців минулого й сучасності; сформульовані чіткі завдання контрольної роботи; в основній частині контрольної роботи повно розкрито зміст теми; логічно викладена власна позиція; сформульовані висновки відповідно до завдань; оформлення рекомендованих джерел інформації здійснено у відповідності до бібліографічного стандарту ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація»; витриманий обсяг контрольної роботи, дотримані вимоги до її зовнішнього оформлення; дані правильні відповіді на додаткові питання під час захисту контрольної роботи;
13-19	виконані всі формальні вимоги до написання й захисту контрольної роботи; у вступі проблема позначена, але недостатньо обґрунтована її актуальність; зроблений короткий аналіз різних точок зору на проблему науковців минулого й сучасності; визначені завдання контрольної роботи; в основній частині контрольної роботи зміст реферату відповідає темі, що розкрита достатньо повно, викладена власна позиція; сформульовані висновки; оформлення рекомендованих джерел інформації здійснено у відповідності до бібліографічного стандарту ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація»; витриманий обсяг контрольної роботи, дотримані вимоги до зовнішнього оформлення; дані не достатньо повні відповіді на додаткові питання під час захисту контрольної роботи;
7-12	основні вимоги до контрольної роботи і її захисту виконані, але при цьому допущені деякі недоліки: у вступі не достатньо обґрунтовано актуальність проблеми, аналіз різних точок зору науковців даної проблеми не зроблений, завдання не визначені, або визначені не правильно; в основній частині контрольної роботи тема не розкрита повно, наявні певні неточності у викладенні матеріалу; висновки не чіткі, або не відповідають визначеним завданням; оформлення рекомендованих джерел інформації не здійснено у відповідності до бібліографічного стандарту ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація»; на додаткові питання дані неповні відповіді;
1-6	є істотні відступи від вимог до написання і захисту контрольної роботи, зокрема: у вступі не обґрунтовано актуальність питання, не визначені завдання дослідження, або визначені неправильно; не зроблений аналіз поглядів різних науковців на обрану проблему; в основній частині контрольної роботи визначена тема розкрита лише частково; допущені фактичні помилки у змісті; висновки не відповідають завданням або відсутні; оформлення рекомендованих джерел інформації не здійснено у відповідності до бібліографічного стандарту ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація»; на додаткові питання не дані відповіді;
0	контрольна робота не виконана.

Трудомісткість

Загальна кількість годин – 120.

Кількість кредитів – 4.

Форма семестрового контролю – залік.

Політика навчальної дисципліни

Відвідування занять є обов'язковим. Усі завдання, передбачені програмою, мають бути

виконані у встановлений термін. Якщо здобувач вищої освіти пропустив заняття, він зобов'язаний відпрацювати його й виконати завдання згідно методичних рекомендацій до семінарських занять та самостійної роботи.

Здобувач вищої освіти повинен дотримуватись Кодексу академічної доброчесності. Документи стосовно академічної доброчесності наведені на сторінці АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ПДАУ: <https://www.pdaa.edu.ua/content/akademichna-dobrochesnist>. Дотримання академічної доброчесності здобувачами вищої освіти передбачає: самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей); посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

Є можливість опанування навчальної дисципліни за програмами академічної мобільності (внутрішньої / міжнародної) за наявними укладеними угодами (договорами) між Університетом та закладом-партнером та / або індивідуальними запрошеннями. Визнання та перезарахування результатів такого навчання відбувається спеціально створеною комісією на підставі поданих здобувачем вищої освіти відповідних документів з використанням Європейської кредитно-трансферної системи. Організаційні процеси навчання за програмами академічної мобільності регламентуються Положенням про 15 академічну мобільність здобувачів вищої освіти Полтавського державного аграрного університету.

На здобувачів вищої освіти поширюється право про визнання результатів навчання, набутих у неформальній / інформальній освіті (розповсюджується лише на обов'язкові компоненти освітньої програми або їх частини) перед опануванням даної освітньої компоненти. Визнання набутих результатів навчання або відмова у їх визнанні. Набуття відповідних результатів навчання можливе після успішного опанування курсів (з документальним підтвердженням) на різноманітних навчальних платформах, зокрема: Prometheus, Coursera тощо. Особливості неформального / інформального навчання регламентовані Положенням про порядок визнання результатів навчання, набутих у неформальній та інформальній освіті, здобувачами вищої освіти Полтавського державного аграрного університету.

Додаткові матеріали для представлення навчальної дисципліни:

робоча програма навчальної дисципліни, анотація, презентації.

Рекомендовані джерела інформації

Основні:

1. Лідерство: навч. посібн. / Сергеева Л.М., Кондратьєва В.П., Хромей М.Я.; за наук. ред. Л.М.Сергеевої. Івано-Франківськ. «ЛілеяНВ», 2015. 296 с.
2. Лідерство та команда в публічному управлінні : конспект лекцій / укладачі: К. В. Таранюк, Я.В. Кобушко. Суми : Сумський державний університет, 2020. 175 с.
3. Сопівник Р.В., Сопівник І.В., Варивода Н.А. Лідерологія: навчальний посібник. К.: «Компринт», 2018. 488 с.
4. Психологія управлінської діяльності лідера: навчальний посібник / Романовський О.Г., Пономарьов О.С., Гура Т.В., Книш А.Є., Бондаренко В.В. Харків, 2017. 100 с.
5. Теорія і практика формування лідера: навчальний посібник / О. Романовський, Т. Гура, А. Книш, В. Бондаренко. Харків, 2017 р. 100 с.

Допоміжні:

1. Алекперов А. Формула лідерства. К.: Вид.дім Дмитра Бураго, 2016. 144 с.
2. Бізо Л. Розвиток лідерства. К.: Проєкт «Реформа управління персоналом на державній службі в Україні», 2012. 400 с.
3. Джон Масквел. Розвину лідера в собі / пер. з англ. Н. Гербіш. Брайт Букс, 2017. 184 с.

4. Монастирський Г.Л. Теорія організацій: підруч. Тернопіль: ТНЕУ, 2014. 288 с.
5. Нестуля О.О., Нестуля С.І., Кононець Н.В. Основи лідерства: електронний посібник для самостійної роботи студентів. Полтава : ПУЕТ, 2018. 241 с.
6. Скібіцька Л.І. Лідерство та стиль роботи менеджера: навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2009. 192 с.
7. Сопівник Р.В. Виховання лідерських якостей студентів аграрних вищих навчальних закладів: [монографія]. К.: «ЦП «Компринт», 2012. 500 с.
8. Сопівник Р.В. Проблема лідерства у контексті трансакційного аналізу Еріка Берна. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України*. Серія: «Педагогіка. Психологія. Філософія». 2016. № 233. С. 372–378.
9. Сопівник Р.В. Конструювання кластеру лідерських якостей майбутніх фахівців агропромислової галузі. *Духовність особистості: методологія , теорія і практика*: зб. наук. пр. 2016. Вип. 3 (72). С. 152–168.
10. Сопівник Р. Виховання лідерських якостей студентів аграрних закладів вищої освіти в умовах ринкової відносин. *Edukacja zawodowa i ustawiczna*. Warszawa: APS w Warszawie. 2018. С. 287–295.

Інформаційні ресурси мережі Інтернет

1. Лідерство в питаннях та відповідях. URL: <http://www.mahindrasatyam.com>
2. Міністерство освіти і науки України. Офіційний веб-сайт. URL: <http://www.mon.gov.ua>
3. Нестуля О.О., Нестуля С.І., Кононець Н.В. Основи лідерства: електронний посібник для самостійної роботи студентів. Полтава : ПУЕТ, 2018. 241 с. URL: <http://surl.li/ehwpi>
4. Нестуля С.І. Дидактичні основи формування лідерської компетентності майбутніх бакалаврів з менеджменту: монографія. Полтава : ПУЕТ, 2019. 799 с. URL: <http://surl.li/ehwph>
5. Розвиток лідерських якостей : програма тренінгу / Алла Богданівна Мудрик, Христина Юрїївна Шишкіна. Луцьк, 2013. 120 с. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/153576112.pdf>
6. Тренінги з лідерства. URL: <http://surl.li/ehwqg>
7. Як активувати своє лідерство разом із AIESEC? Проєкти. URL: <http://surl.li/ehwpz>